

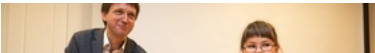

54 Lubię to!	Wilno i Wileńszczyzna Radar Wileński Litwa Kultura i Historia Świat Gospodarka Sport Rozmaitości Radio	Wilno 16 GRUDNIA 4° 3° / :
ści Litwa Będzie Anna w litewskim paszporcie? Ministerstwo Sprawiedliwości zwróci się do Sądu Konstytu...		Szukaj
		
Wiary: Niedziela radości	„Pięknie opowiedzieć małą ojczyznę”: To konkurs elitarny	Społeczny Komitet Opieki nad Starą Rossą podsumował rok
		Gdzie spędzić świąt

Opinie Kwiecień 27, 2019 10:18

25-lecie Traktatu polsko-litewskiego: De jure i perspektywy

Przed 25-laty, 26 kwietnia 1994 roku, prezydent Litwy Algirdas Mykolas Brazauskas i prezydent Rzeczypospolitej Lech Wałęsa podpisali Traktat o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy. W momencie podpisywania dokument ten miał szczególne znaczenie w zakresie bezpieczeństwa, współpracy gospodarczej i międzynarodowej. Dziś jest wymieniany jako jedna z podstaw oceny ochrony mniejszości narodowych na Litwie. Oprócz Traktatu Litwa ratyfikowała również Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych. Zgodnie z Konstytucją RL, traktaty międzynarodowe ratyfikowane przez Sejm RL stanowią integralną część systemu prawnego Republiki Litewskiej.

Radio Z

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Traktat polsko-litewski stanowi, że osoby należące do polskiej mniejszości narodowej w Republice Litewskiej, tj. osoby posiadające litewskie obywatelstwo, które mają polskie pochodzenie lub które przypisują siebie do narodowości polskiej, kultury i tradycji oraz uważają język polski za swój język ojczysty, mają prawo do swobodnego wyrażania, ochrony i rozwijania swojej tożsamości narodowej, kulturowej, językowej i religijnej z wyłączeniem dyskryminacji i pełnej równości wobec prawa. W tym roku Departament Mniejszości Narodowych przy Rządzie RL zorganizował kilka dyskusji na temat wyjaśnienia i definicji pojęcia mniejszości narodowych. Celem tych spotkań było opracowanie ustawy o mniejszościach narodowych, co jest niemożliwe ze względu na brak koncepcji.

Państwa europejskie, które ratyfikowały Konwencję, nie mają jednolitej regulacji w tej kwestii – niektóre tworzą listę, zgodnie z którą określone grupy społeczne są uznawane za mniejszość narodową (taki model stosuje Polska, której prawo określa mniejszości narodowe i etniczne oraz ich prawa). Niektóre państwa stosują podejścia bardziej liberalne, np. Norwegia każdemu przyznaje prawo do identyfikowania się jako przedstawicielowi mniejszości narodowej, ale stosuje jeno kryterium – status mniejszości narodowej przyznaje się tym narodom, które posiadają 100-letni związek z państwem.

Należy zauważyć, że nie ma błędnej definicji mniejszości narodowych. Rada Europy podczas opracowywania Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych celowo nie przedstawiła jej po to, żeby państwa, które ratyfikowały

Radar Wi
Poinform

konwencję, mogły włączyć tę definicję do prawa krajowego, biorąc pod uwagę ich specyfikę, zarówno historyczną, jak i obecną.

Umowa dwustronna z Polską bardzo wyraźnie podkreśla, że osoby polskiego pochodzenia, posiadające litewskie obywatelstwo, należy uważać za przedstawicieli mniejszości narodowej. Przepis ten pozwala stwierdzić, że w przepisach prawnych powinniśmy dostrzegać termin „mniejszość”, a nie „wspólnota”. Termin ten byłby również zgodny z postanowieniami Konwencji, a także z przepisami obowiązującymi na Litwie. Przyjęcie ustawy o mniejszościach narodowych, która bezpośrednio uznawałaby miejscowych Polaków za mniejszość narodową, byłaby jednym z pierwszych i podstawowych kroków we właściwym wdrażaniu umowy dwustronnej.

Traktat o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy przewiduje między innymi, że litewscy Polacy mają prawo do swobodnego używania języka mniejszości narodowej w życiu osobistym i publicznym; dostępu do informacji w tym języku, rozpowszechniania jej i wymiany oraz posiadania własnych mediów; nauki języka mniejszości narodowej i języków mniejszości narodowej; używania imion i nazwisk zgodnie z językiem mniejszości narodowej i in. Litewskie ustawodawstwo część z tych praw wdraża w większym lub mniejszym stopniu. Faktem jest, że mniejszości narodowe mogą pobierać naukę w języku ojczystym na Litwie, używać własnego języka w życiu prywatnym i publicznym (do pewnego stopnia), a ich nazwiska są zapisane zgodnie z brzmieniem. Zmiany w systemie oświaty mniejszości narodowej są często wdrażane bez odpowiedniego okresu przejściowego i bez konsultacji z mniejszościami – optymalizacja sieci szkół w przypadku zmiany liczby uczniów, ujednoczenie egzaminu z języka państwowego, którego celem jest podniesienie znajomości języka litewskiego. Oczywiście, prawo państwa do ujednoczenia egzaminu z języka litewskiego nie jest kwestionowane – krok ten jest proporcjonalny i uzasadniony, ale należy zapewnić, aby uczniowie polskich szkół mieli taką samą liczbę lekcji języka litewskiego jak ich rówieśnicy w szkołach litewskich, a podręczniki były dostosowane do potrzeb i możliwości mniejszości.

Chociaż traktat przewiduje szczegółowe zasady pisowni imion i nazwisk w określonej ustawie, ta jednak nigdy nie została przyjęta. Obecnie sytuacja jest absurdalna – niektórzy Polacy mieszkający na Litwie mają imiona i nazwiska zapisane zgodnie z brzmieniem, niektórzy – z gramatyką. Dane z Rejestru Ludności potwierdzają, że kilkaset osób ma imię Anna, pozostałe – Ana. Analogiczny jest zapis imienia Malgożata i Małgorzata. Zapis imienia i nazwiska, zgodnie z polską gramatyką jest zasadny, biorąc pod uwagę fakt, że mieszkający w Polsce Litwini z tego prawa korzystają. Wprowadzenie tej regulacji prawnej nie zmieniłoby stanu faktycznego, bowiem w dokumentach tożsamości istnieją zapisy, które są w zasadzie niezgodne z prawem. Wręcz przeciwnie, przyjęcie odpowiedniego ustawodawstwa rozwiązałoby sztucznie stworzony i nieistniejący problem – wszystkie rejestry działają doskonale, przetwarzając dane za pomocą podwójnych liter, takich jak np. „nn”. Należy zauważyć, że litewskie sądy, a także Państwowa Komisja Języka Litewskiego, zezwalają obywatelkom Litwy-małżonkom cudzoziemców i ich dzieciom na zapis nazwisk w oryginalnej formie, tj. z użyciem liter „w, q, x”. Wiele spraw, które prowadzi Europejska Fundacja Praw Człowieka dotyczy właśnie obywaterek Litwy, które są w związku małżeńskim z obywatelem Polski. Drogą sądową kobiety te wpisują w dokumentach aktu stanu cywilnego i tożsamości literę „w”, natomiast Litwinki-małżonki litewskiego Polaka takiej możliwości nie posiadają.

Najważniejszą kwestią Traktatu jest używanie języka polskiego w życiu publicznym, w instytucjach publicznych i na innych obszarach. Artykuł 15 dokumentu dopuszcza używania języków mniejszości narodowych przed urzędami, szczególnie zaś w tych jednostkach administracyjno-terytorialnych, w których dużą część ludności stanowi mniejszość narodowa. Przepis ten pozwala organowi decydować o samym języku usług. Dzisiaj nie ma również sporu w sprawie dwujęzycznych tablic, chociaż problem nie został rozwiązany oficjalnie i dwujęzyczne nazwy ulic nie są dozwolone. Postanawiano przymknąć na to oczy i nie usuwać nieoficjalnych tablic z domów prywatnych. Powyższe kompromisy, znajdujące się w szarej strefie prawnej nie zadowolają ani strony litewskiej, ani polskiej, ponieważ nie znajdują odzwierciedlenia w litewskim systemie prawnym.

Dość często pojawia się pytanie: jaki procent powinny stanowić mniejszości narodowe na określonym obszarze, aby dwujęzyczne tablice miały miejsce, a przedstawiciel mniejszości mógłby się zwrócić do urzędu w języku ojczystym? Akty prawne powinny być dostosowane przede wszystkim do potrzeb społeczeństwa, a nie powielane na wzór innych państw. Należy oszacować w których regionach kraju istnieje potrzeba polskich napisów. Dialog ze społecznością również by ujawnił, czy pisownia imion i nazwisk musiałaby być ze znakami diakrytycznymi czy bez. Często się słyszy, że używanie języka polskiego nie jest możliwe, ponieważ litewska konstytucja przewiduje tylko jeden język państwowy. Należy podkreślić, że również Konstytucja RP stanowi, iż tylko język polski jest językiem państwowym, nie stoi to natomiast na przeszkodzie koegzystencji języków mniejszości narodowych. Największym zagrożeniem realizacji postanowień tego traktatu jest to, że mniejszości narodowe prowadzą dyskusję we własnym kręgu, podczas gdy inni ulepszają projekt konstytucyjnego prawa języka państwowego. W przypadku przyjęcia przez Litwę prawa konstytucyjnego, które nie przewiduje wyjątków, kiedy i w jaki sposób język mniejszości narodowej może być używany w życiu publicznym (chodzi również o pisownię imion i nazwisk, dwujęzyczne nazwisk) doprowadzi do tego, że przyjęcie jakiegokolwiek ustawy o mniejszościach narodowych będzie bez znaczenia, ponieważ zgodnie z hierarchią systemu prawnego będzie ona mniej znacząca. Dialog na temat zabezpieczenia statusu języka państwowego, legitymizacja praw mniejszości narodowych na Litwie, a także w jaki sposób chronić język litewski, zostawiając przy tym miejsce dla języka polskiego, zostaje podstawowym wyzwaniem tego Traktatu.

Tagi: [Traktat polsko-litewski](#)